

Center of Public Finance
and Governance

at Kyiv School of Economics

Швеція
Sverige

Як бізнес сплачує ПДФО до місцевих бюджетів?

Презентація - 11 жовтня 2021

Аналіз підготовлений в рамках діяльності Центру аналізу публічних фінансів та публічного управління KSE, що здійснюється за фінансової підтримки Швеції. Думки, висновки чи рекомендації належать авторам/авторкам та упорядникам/упорядницям цього видання і не обов'язково відображають погляди Уряду Швеції. Відповідальність за вміст несуть виключно автори презентації

Про що дослідження?

- ПДФО - один з **ключових джерел надходжень місцевих бюджетів**, і завдяки цьому - одним з ключових інструментів фінансування місцевих видатків
- **Податковий агент зі сплати ПДФО - роботодавець**, яка сплачує його за свого працівника
- В Україні **роботодавець несе відповідальність за перерахування ПДФО за своїх працівників органам місцевого самоврядування, в яких вони працюють.**
- В інших країнах розподіл ПДФО місцевим органам влади **здійснюється національним урядом**
- Через нечіткість законодавчого регулювання, в Україні **немає єдиної усталеної практики щодо того, в який саме місцевий бюджет** компанія-роботодавець, як податковий агент, має сплачувати ПДФО

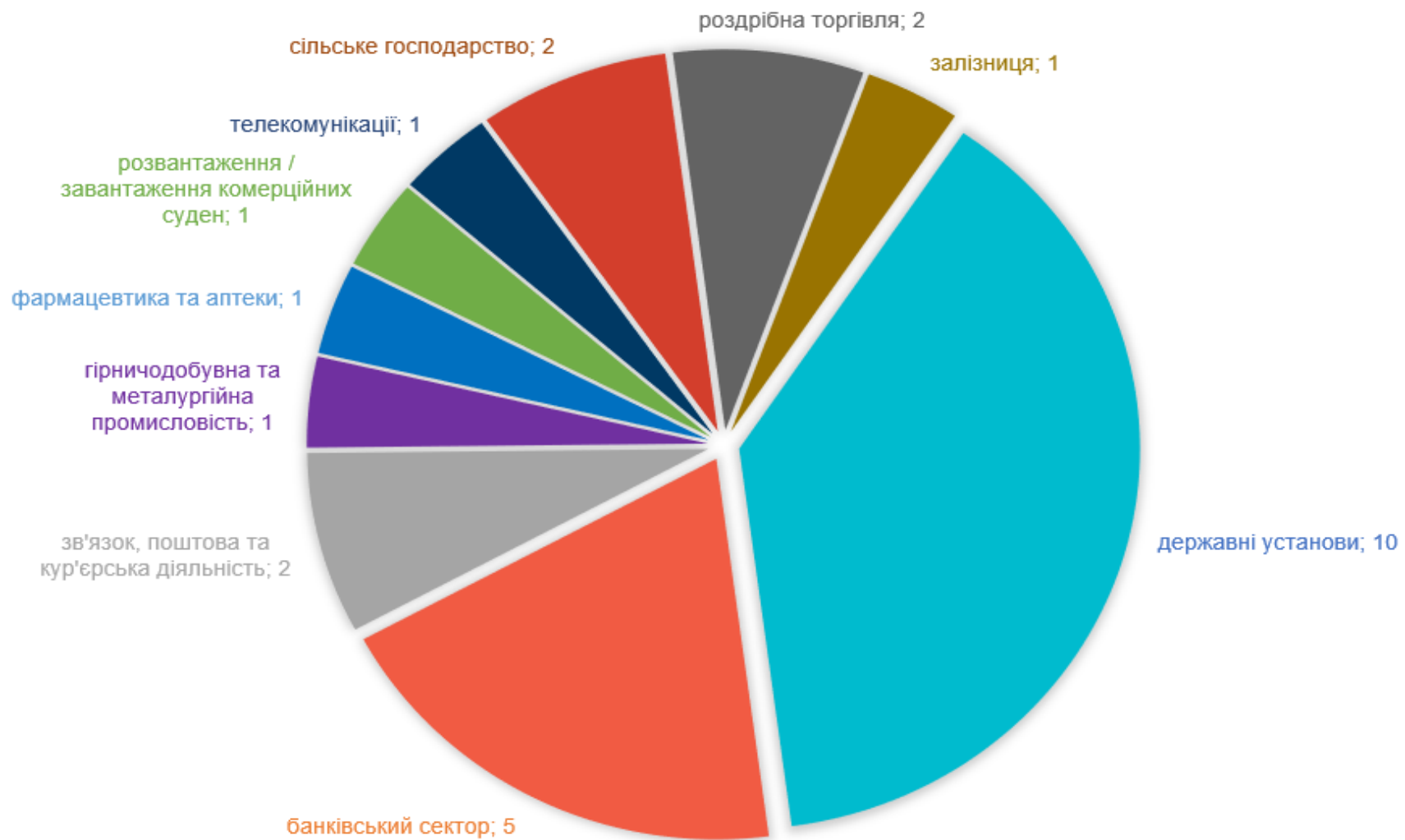
Мета дослідження

- З'ясувати, за якими принципами найбільші українські компанії розподіляють сплату ПДФО за своїх співробітників між місцевими громадами, в яких працюють їхні співробітники?
- Як часто найбільші компанії сплачують ПДФО в бюджет іншої громади, ніж тієї, в якій працює їхній співробітник?
- За яких умов компанії можуть/ готові переналаштувати сплату ПДФО саме до бюджетів тих громад, у яких працюють їхні співробітники?
- Яким чином має бути побудована система розподілу ПДФО між громадами, аби надходження від цього податку отримували саме ті громади, в яких працюють співробітники компаній, але не відбулось зростання адміністративного навантаження на бізнес?

Методологія

- Дослідження проводилося в три етапи:
  - аналіз історії законодавства
  - збір наявної статистики від уповноважених державних органів
  - глибинні інтерв'ю з компаніями:
    - Надіслано запити 60 компаніям і державним установам, що мають розгалужену систему регіональних відділень/ офісів/ підрозділів
    - Отримано 32 відповіді
      - 15 державних установ
      - 17 суб'єктів господарювання
        - 13 приватних компаній
        - 4 державних компанії
    - З них 25 відповідей є по суті та/або продовжилась прямою комунікацією (глибинними інтерв'ю)

Структура респондентів за галузями

Опис компаній- респондентів

- Відповіді використано знеособлено (для мінімізації ризиків використання відповідей податковими органами проти компаній)
- Загальна кількість працівників в опитаних організаціях - **близько 650 тисяч осіб**:
  - в державних установах - близько **150 тисяч осіб**
  - в державних і приватних компаніях - **близько 500 тисяч осіб**).
- Більшість респондентів відмовилися повідомити суму сплаченого ПДФО, назвавши її конфіденційною інформацією
- Підраховано, що ця сума становить до **10 мільярдів гривень**.
- **ВАЖЛИВО!** дослідження стосувалося лише великих компаній; але значна частина ПДФО надходить від невеликих підприємств. Є ймовірність, що **невеликі компанії також «торгуються» з місцевою владою щодо того, де ці компанії реєструються** та як вони перераховують ПДФО за своїх працівників до місцевих бюджетів

Компанії- респонденти

Державні установи	Приватні компанії	Державні компанії
Державна казначейська служба	Нова пошта	Укрпошта
Державна податкова служба	Arcelor Mittal Kryvyi Rih	Приватбанк
Державна аудиторська служба	ПУМБ	Ощадбанк
Пенсійний фонд	TAS (аптеки)	Укрзалізниця
Фонд соціального страхування	Raiffeisen Bank Aval	
Державна служба зайнятості	MTI	
Державна прикордонна служба	Transinvestservice (TIS)	
Державна служба з надзвичайних ситуацій	lifecell (Lifesell LLC)	
Державна міграційна служба	Harveast Holding	
Державна служба статистики	Корпорація АТБ	
	Alfa-Bank	

Законодавче підґрунтя проблем

- В Україні **ніколи не було системи, яка б чітко зобов'язала роботодавців переводити ПДФО для працівників до бюджету території, де вони фізично працювали**
- **2003 рік:** закон щодо державної реєстрації суб'єктів господарювання та закон „Про податок з доходів фізичних осіб”:
  - запроваджено термін **«відокремлений підрозділ» з метою оподаткування ПДФО**. Вимога законодавців - відокремлені підрозділи мають сплачувати ПДФО за своїх співробітників за місцем свого розташування
- АЛЕ! **Відсутність єдиного однозначного законодавчого визначення ”відокремлений підрозділ”** та штрафних санкцій за сплату (перерахунок) ПДФО у бюджеті, відмінні від місця розташування відокремленого підрозділу
- Не є чітко визначеним, чи належать до відокремлених підрозділів **будь-який** територіальний підрозділ - виробничі структурні підрозділи (виробництва, цехи, відділення, дільниці, бригади, бюро, лабораторії тощо), чи функціональні структурні підрозділи апарату управління (управління, відділи, бюро, служби тощо).
- В результаті **визначення неоднозначно трактувалось компаніями**, які не завжди реєстрували відповідним чином свої структурні регіональні підрозділи у податкових органах.

Судові справи

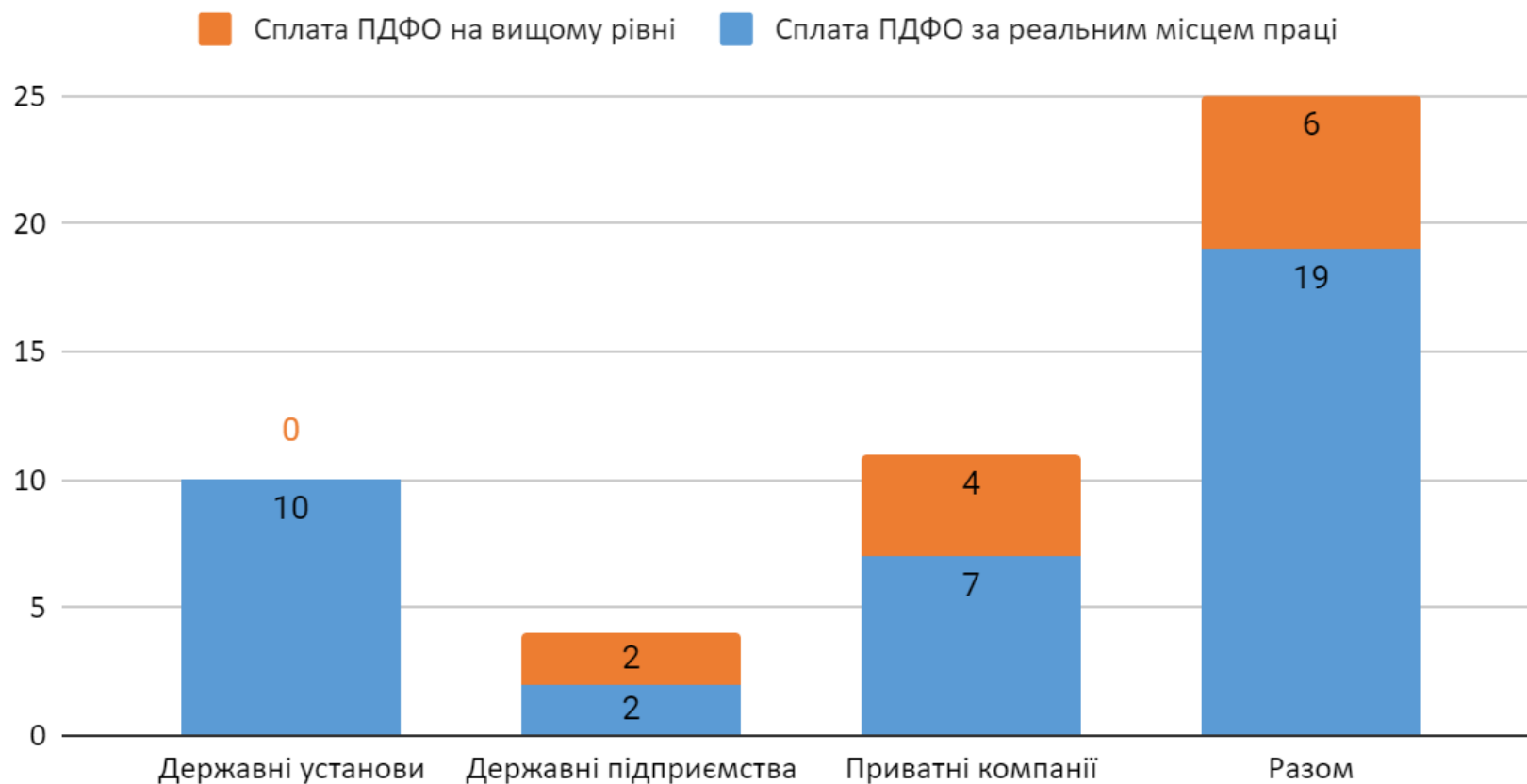
- Українська судова практика: **суди стають на бік роботодавців, а не податкової, в питанні визначення, як сплачувати ПДФО**
- Судовий спір між “Львівською залізницею” та Державною податковою інспекцією
  - Верховний суд України вирішив, що податкова не надала жодних належних та допустимих доказів щодо **повноважень станцій діяти від імені Відокремленого підрозділу**
- Орган місцевого самоврядування проти податкового органу щодо сплати ПАТ «Укртелеком» ПДФО
  - На думку суду, **функції, права та обов'язки структурних підрозділів підприємства визначаються самим підприємством - положеннями, які затверджуються в порядку, визначеному статутом підприємства або іншими установчими документами**
- Орган місцевого самоврядування проти платника податку
  - Справа не розглядалась по суті, оскільки суд вважав, що **задоволення жодної з вимог, заявлених позивачем, не приведе до поновлення прав позивача**

Поточна практика

- Проблема перерахування податку на доходи фізичних осіб за місцем роботи працівника стосується *незначної* кількості компаній. Але **деякі з них є найбільшими роботодавцями в країні**
- Дослідження дозволило виявити **дві типові та одну нетипову моделі** сплати ПДФО за своїх співробітників серед українських компаній:
  - сплата ПДФО за місцем фактичної роботи співробітника
  - сплата ПДФО в іншому місці, ніж місце фактичної роботи працівників
  - сплата саме за місцем фактичного проживання співробітників

Розподіл респондентів за моделю сплати ПДФО

Сплата ПДФО за місцем роботи працівника та сплата на вищому рівні

Сплата ПДФО - інструмент «торгу» компаній з місцевою владою за умови роботи!

- Компанії іноді використовують ПДФО як інструмент «торгу» з місцевою владою (як у випадку з компанією, яка перераховує понад 95% до бюджетів обласних центрів).
  - *«Нас про це просила місцева влада. Для нас, як для компанії, не було принциповим, в який бюджет сплачувати ПДФО за співробітників - тож ми пішли на зустріч місцевим органам влади, і платимо за місцем фактичного проживання співробітників. Для нашої галузі є вкрай важливим мати гарні стосунки з місцевою владою»* - пояснює респондент. В свою чергу, **органи місцевої влади докладають зусиль для вирішення безпекових питань для цієї компанії.**
- Проблемою для окремих компанії є **вкрай низькі умови праці співробітників, які залежать від місцевої влади**, і небажання йти на зустріч для вирішення цих проблем.
- Перерахування ПДФО стало потужним інструментом для компанії «вести переговори» і підвищувати мотивацію місцевої влади в цьому питанні. Наприклад, забезпечити наявність опалення, санітарії (наявність туалету в приміщенні) або наявність доступу в інтернет в громадських приміщеннях, які компанія орендує у місцевої влади для облаштування офісів.

Сплата ПДФО за співробітників «бекофісних» функцій

- **Всі три типи компаній** (крім державних органів) перераховують випадки, **коли компанії все ще змушені перераховувати** податок на доходи фізичних осіб **за місцем реєстрації центрального / регіонального офісу**. Ці випадки можна підсумувати наступним чином:
  - персонал керуючих компаній, в яких ПДФО за співробітників оплачується за місцем реєстрації компаній (що збігається з місцем розташування);
  - наскрізні функції центрального офісу (служба безпеки, ІТ-підтримка);
  - характер роботи працівника є мобільним.

Проблеми, з
якими
стикаються
компанії при
сплаті ПДФО

- Відсутність **достатньої ІТ-спроможності/ готовності ІТ-систем компаній** до такого обліку даних про співробітників, та його зв'язку із формуванням податкової звітності.
- **Не всі податкові інспекції можуть працювати з базами даних:** не мають технічного забезпечення, підготовлених кадрових ресурсів
- **Штрафні санкції з боку податкових органів за зміну місця сплати ПДФО** за співробітника.
- **Проблема обробки інформації з боку ДПС/ ДКСУ** + Проблема недостатнього технічного забезпечення органів влади, зокрема проблема слабких серверів. Одна з компаній жаліється на те, що вже зараз звіти для ДПС та Пенсійного фонду завантажуються на державні ресурси по кілька днів.
- Аби перерахувати ПДФО в окремий/ новий місцевий бюджет, **компанія має зареєструватись у відповідному місцевому податковому органі.** Це є зайвою бюрократичною процедурою, що ускладнює для компанії процес сплати податків.
- **На думку респондентів, запровадження сплати ПДФО за місцем реєстрації працівника призведе до значного збільшення витрат часу на забезпечення утримання та перерахування до бюджету ПДФО**

Чи може бізнес
сплачувати
ПДФО за
місцем
проживання
співробітника?

- Компанії **не мають формальних інструментів для збору інформації щодо актуального місця проживання співробітника**. Після законодавчої відміни інституту прописки, співробітник має повне право не надавати таку інформацію компанії
- Працівник може бути зареєстрований в одному місці (навіть, населеному пункті), а проживати фактично та, відповідно, працювати, в іншому; працівник може не повідомити/несвоєчасно повідомити роботодавця про зміну місця реєстрації.
- **У разі перерахування ПДФО за співробітника за помилковою адресою, компанія як податковий агент нестиме ризик штрафних санкцій**. І водночас не матиме жодних юридичних документів/важелів, аби підтвердити свою позицію.
- **HR та бухгалтерські системи компаній не готові технічно**, щоб автоматично робити перерахунок ПДФО по місцю реєстрації працівника. Щоб налагодити таке звітування, бізнесу потрібно робити значні інвестиції

Рекомендації

- Функція розподілу ПДФО між місцевими бюджетами повинна бути **не на підприємстві, а на державі**, за рахунок використання IT-інструментів ДПС, ДКСУ.
- Для полегшення цього процесу до податкових декларацій, поданих компаніями при сплаті ПДФО, **має бути додано код території** (наприклад, КОАТУУ, для яких працівник фактично працює/живе).
- *Альтернативно, окремі компанії пропонують створити єдину державну базу, в якій були б співставлені індивідуальні податкові коди та адреси фактичного проживання.*
- Відповідні **зміни також мають бути зафіксовані на рівні Податкового кодексу.**
- Податковий кодекс повинен усунути конфлікт, який дозволяє роботодавцям вільно тлумачити поняття «відокремлений підрозділ», а значить - обирати спосіб сплати податку на доходи фізичних осіб за працівника
- Доцільно розглянути **встановлення на законодавчому рівні заходів впливу** (напр., штрафні санкції) щодо компаній, які не виконують вимоги Податкового кодексу, не реєструючи свої підрозділи як платника податку на відповідній території за їх місцезнаходженням

Рекомендації

У випадку запровадження норми щодо обов'язкової сплати ПДФО на доходи співробітника **за місцем його фактичного проживання**, до вищенаведеного потрібно додати наступне:

- На законодавчому рівні необхідно зобов'язати працівника інформувати роботодавця **про своє поточне місце проживання**.
- Загальний реєстр фізичних осіб повинен бути створений для відображення їх місця реєстрації / фактичного проживання. Дані цього реєстру варто прив'язати до ідентифікаційного номера платника податків.
- При цьому **компанії не повинні нести відповідальність за те, чи правильно громадянин надав інформацію про своє місце проживання / роботу**.
- Держава також повинна забезпечити **відсутність штрафних санкцій на достатній перехідний період**, поки підхід не буде повністю і універсально реалізований, згідно з яким податок на доходи фізичних осіб сплачується за місцем проживання працівника.

Дякуємо за увагу